

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	VII
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	XI
İÇİNDEKİLER.....	XV
KISALTMALAR.....	XXIX
GİRİŞ.....	1
I. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA YENİ BİR AYIRIMCILIK YASAĞI.....	1
II. TÜRK HUKUKUNDA YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞININ ÖNEMİ.....	5
1. DEMOGRAFİK VE SOSYOLOJİK DEĞİŞİM.....	5
2. İSTATİSTİKİ VERİLER IŞIĞINDA YAŞ AYIRIMCILIĞI.....	6
3. EMEKLİLİK YAŞININ YÜKSELMESİ.....	7
III. KONUNUN İNCELENMESİNİN GEREKLİLİĞİ VE YÖNTEM.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞI VE YASAĞIN HUKUKİ DAYANAKLARI

§ 1. YAŞ AYIRIMCILIĞI TERMİNOLOJİSİ.....	13
I. YAŞ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	13

1. YAŞ, YAŞLANMA VE YAŞLILIK	13
2. ASGARİ ÇALIŞTIRMA YAŞI, ÇOCUK, GENÇ	17
3. YAŞÇILIK (AGEISM)	21
a. Gelişimi ve Tanımı.....	21
b. Önemi.....	22
c. Türleri.....	23
d. Türkçe Karşılığı: Yaşçılık	25
e. Yaş Ayırmıcılığı ile İlişkisi.....	26
II. EŞİTLİK İLKESİ VE AYIRIMCILIK YASAĞI	27
1. EŞİTLİK İLKESİ	27
a. Eşitlik Terimi.....	27
b. Eşitlik İlkesine Yaklaşımlar.....	29
aa. Şekli Eşitlik ve Maddi Eşitlik.....	29
bb. Fırsat Eşitliği ve Sonuçlarda Eşitlik.....	33
cc. Eşitlik Hakları	35
aaa. Hukuk Önünde Eşitlik.....	35
bbb. Hukuk İçinde Eşitlik.....	36
ccc. Hukuken Eşit Korunma.....	36
ddd. Hukuktan Eşit Faydalanma	37
2. AYIRIMCILIK YASAĞI.....	37
a. Ayırmıcılık Terimi.....	37
b. Ayırmıcılık Temelleri ve Yaş	39
c. Ayırmıcılık Yasağının Tanımlanması.....	45
3. EŞİTLİK İLKESİNİN AYIRIMCILIK YASAĞI İLE İLİŞKİSİ.....	49
III. İŞ HUKUKUNDA EŞİTLİK İLKESİ, DAR ANLAMDA EŞİT DAVRANMA İLKESİ VE AYIRIMCILIK YASAĞI.....	53
IV. İŞVERENİN EŞİT DAVRANMA BORCU.....	54
§ 2. YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞININ KAYNAKLARI.....	55
I. GENEL OLARAK.....	55
II. ULUSLARARASI HUKUK KAYNAKLARI.....	56

1. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER, İÇTİHADİ KAYNAKLAR VE ULUSLARARASI HUKUKUN GENEL İLKELERİNİN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ	56
a. Uluslararası Sözleşmelerin ve İçtihatların Türk Hukukundaki Yeri	56
b. Uluslararası Hukukun Genel İlkelerinin Türk Hukukundaki Yeri	62
c. Türk Mahkemelerinin Uluslararası Hukuk Kaynaklarına Yaklaşımı	63
2. AVRUPA KONSEYİ BELGELERİ	68
a. İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi	68
b. Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı.....	71
3. UÇÖ BELGELERİ VE DİĞER BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BELGELERİ	73
III. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU KAYNAKLARI.....	75
IV. ULUSAL KAYNAKLAR	88
1. ANAYASA DÜZEYİNDE	88
a. Eşitlik İlkesi ve Ayırıcılık Yasağına İlişkin Anayasal Düzenlemeler.....	88
b. Anayasa Hukuku Doktrininin Yaklaşımı	93
c. Anayasa Mahkemesi'nin Yorumu	95
d. İş Hukukunda Yaş Ayırıcılığı Yasağının Anayasal Dayanağı	98
2. KANUN DÜZEYİNDE.....	100
a. İş Kanunu m. 5 hükmü	100
b. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu.....	105
§ 3. AYIRIMCILIK TÜRLERİ VE BUNLARIN YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ. 108	
I. GENEL OLARAK.....	108
II. DOĞRUDAN AYIRIMCILIK.....	108

1. GENEL OLARAK.....	108
2. UNSURLARI	110
a. Karşılaştırılabilir Durum.....	110
aa. Genel Olarak.....	110
bb. Yaş Ayırmıcılığı Açısından	112
b. Daha Az Tercih Edilebilir Şekilde Davranış	113
c. Korunan Ayırmıcılık Temeli.....	118
III. DOLAYLI AYIRIMCILIK.....	120
1. GENEL OLARAK.....	120
2. UNSURLARI	123
a. Görünüşte Tarafsız Düzenleme, Ölçüt veya Uygulama	123
b. Korunan Gruplar Üzerinde Olumsuz ve Orantısız Etki	126
c. Karşılaştırılabilir Durum.....	127
aa. Genel olarak	127
bb. Yaş Ayırmıcılığı Açısından	128
IV. DOLAYISIYLA AYIRIMCILIK	128
V. VARSAYILAN TEMELE DAYALI AYIRIMCILIK	129
VI. TACİZ VE İŞYERİNDE YILDIRMA	130
VII. AYRI TUTMA	135
VIII. AYIRIMCILIK TALİMATI.....	136
IX. ÇOKLU AYIRIMCILIK.....	137
X. MAKUL DÜZENLEME YAPMAMA	140
XI. MAĞDURLAŞTIRMA.....	141
§ 4. İŞ HUKUKUNDA YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞININ ÖZELLİKLERİ	142
I. DAHA GENÇ VEYA DAHA YAŞLI İLE KARŞILAŞTIRMA GEREĞİ.....	142
II. MUTLAK OLMAMASI	144
III. TEMEL HAK NİTELİĞİ VE SONUÇLARI	147

1. GENEL OLARAK.....	147
2. SINIRLANMASININ ANCAK KANUN İLE OLMASI.....	148
a. Genel Olarak.....	148
b. TİHEKK'deki Yaş Ayırıcılığı Sınırlamaları.....	150
3. SINIRLANMASININ ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİNE UYGUN OLMASI.....	150
4. SINIRLANMASININ DAR YORUMLANMASI GEREĞİ	154
IV. İŞ SÖZLEŞMESİNİN AŞAMALARINDA MEVCUDİYETİ.....	155
1. İŞ SÖZLEŞMESİNİN KURULMASINDA	155
2. İŞ SÖZLEŞMESİNİN DEVAMINDA	163
3. İŞ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNDE	165

İKİNCİ BÖLÜM

YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI

§ 5. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASINA GENEL BAKIŞ ..	173
I. HUKUK SİSTEMLERİNDE YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASINDA FARKLILAŞAN YAKLAŞIMLAR.....	173
II. YAŞ AYIRIMCILIĞI YASAĞININ UYGULAMA ALANI	178
1. DOĞRUDAN VE DOLAYLI AYIRIMCILIKTA HAKLI KILINMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ	178
a. Avrupa Birliği Hukukunda.....	178
b. Alman Hukukunda	181
c. Türk Hukukunda.....	183

2. KAMU GÜVENLİĞİNİN, SAĞLIĞIN VE BAŞKALARININ ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASI GİBİ AMAÇLAR.....	185
a. Avrupa Birliği Hukukunda.....	185
b. Türk Hukukunda.....	188
§ 6. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU VE ÖRNEK ÜLKE HUKUKLARINDA YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI	188
I. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA.....	188
1. GENEL OLARAK.....	188
2. MESLEKİ GEREKLİLİK SEBEBİYLE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI (DİREKTİF m. 4).....	190
a. Genel Olarak.....	190
b. Haklı Kılınma Koşulları.....	190
c. Müşteri Beklentileri	194
3. YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI (DİREKTİF m. 6)	196
a. Genel Olarak.....	196
b. Haklı Kılınma Koşulları	197
aa. Meşru Amaç.....	197
bb. Örnekler Kataloğu.....	200
cc. Uygunluk ve Gerekliklik (Ölçülülük İlkesi ve Divan'ın Ölçülülük Testi)	202
aaa. Genel Olarak.....	202
bbb. Divan'ın Ölçülülük Testi.....	202
aaaa. Katı ölçülülük testi.....	203
bbbb. Zayıf ölçülülük testi.....	205
c. İşyeri Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Yaş Ölçütü	211
4. POZİTİF ÖNLEMLER HÂLİNDE HAKLI KILINMA (DİREKTİF m. 7)	213
II. ALMAN HUKUKUNDA.....	215
1. GENEL OLARAK.....	215

2. MESLEKİ GEREKLİLİK SEBEBİYLE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI (AGG § 8).....	215
a. Genel Olarak.....	215
b. Önemli ve Belirleyici Mesleki Gereklilik.....	216
c. Amacın Meşru ve Koşulun Orantılı Olması	221
d. Yaş Temelinde Farklı İşlemin Mesleki Gereklilik Sebebiyle Haklı Kılınması.....	222
aa. Genel Olarak.....	222
bb. Kesin Yaş Sınırları.....	223
cc. Yaş ile Görece Bağlantı	225
3. YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI (AGG § 10)	226
a. Genel Olarak.....	226
b. Haklı Kılma Koşulları	229
aa. Meşru Amaç.....	229
bb. Farklılaşmanın Nesnel ve Uygun Olması	234
cc. Araçların Elverişli, Gerekli ve Uygun Olması	238
aaa. Aracın elverişli olması	239
bbb. Aracın gerekli olması	239
ccc. Aracın uygun olması	240
dd. Örnekler Kataloğu.....	242
aaa. Özel Çalışma Koşulları (No. 1)	242
bbb. Yaşla Bağlantılı Asgari Koşullar (No. 2)	244
aaaa. İşe girişte.....	245
bbbb. İş ilişkisinden doğan menfaatler için	249
ccc. İşe Alımda Azami Yaş (No. 3)	252
ddd. İşyeri Sosyal Güvenlik Sisteminde Yaş Sınırları (No. 4).....	256
eee. Genel Yaş Sınırları (No. 5)	262
fff. Yaş ve Sosyal Seçim (No. 6)	267
ggg. Sosyal Planlardaki Hizmetler Bakımından Yaş (No. 6).....	273

4. POZİTİF ÖNLEMLER HÂLİNDE HAKLI KILINMA (AGG § 5)	274
III. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HUKUKUNDA..	276
§ 7. TÜRK HUKUKUNDA YAŞ TEMELİNDE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI.....	279
I. GENEL OLARAK	279
II. MESLEKİ GEREKLİLİK SEBEBİYLE FARKLI İŞLEMİN HAKLI KILINMASI (TİHEKK m. 7/I, a)	280
III. YAŞ SINIRLARININ HİZMETİN ZORUNLULUKLARI SEBEBİYLE HAKLI KILINMASI (TİHEKK m. 7/I, c).....	286
IV. POZİTİF AYIRIMCILIK (TİHEKK m. 7/I, f).....	290

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAŞ AYIRIMCILIĞININ GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

§ 8. İŞ SÖZLEŞMESİNİN KURULMASINDA YAŞ AYIRIMCILIĞI.....	291
I. GENEL OLARAK.....	291
II. İŞ İLANLARINDA YAŞLA BAĞLANTILI BAŞVURU KOŞULLARI	292
III. İŞ GÖRÜŞMELERİNDE YAŞA İLİŞKİN SORULAR.....	294
IV. İŞE ALIMDA ASGARİ YAŞ SINIRI VE YAŞLA BAĞLANTILI ASGARİ KOŞULLAR.....	300
1. KAMU GÖREVLİLERİ İÇİN	300
2. İŞÇİLER İÇİN	303
V. İŞE ALIMDA AZAMİ YAŞ SINIRI.....	304
1. KAMU GÖREVLİLERİ İÇİN	304
2. İŞÇİLER İÇİN	311
§ 9. İŞ SÖZLEŞMESİNİN DEVAMINDA YAŞ AYIRIMCILIĞI.....	313
I. GENEL OLARAK.....	313

II.	ÜCRET.....	315
1.	GENEL OLARAK.....	315
2.	ÜCRET KADEMELERİNDE YAŞ ÖLÇÜTÜ.....	316
3.	ÜCRET KADEMELERİNDE KIDEM VE MESLEKİ TECRÜBE ÖLÇÜTÜ	318
4.	ÜCRET ZAMLARINDA EMEKLİLİK ÖLÇÜTÜ	320
III.	YILLIK İZİN SÜRELERİ.....	321
IV.	ÇALIŞMA SÜRELERİ.....	324
V.	ÖZEL KORUYUCU DÜZENLEMELERİN UYGULANMASI GEREĞİ DAHA DÜŞÜK ÜCRET UYGULAMA YASAĞI	327
§ 10.	İŞ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNDE YAŞ AYIRIMCILIĞI.....	328
I.	GENEL OLARAK.....	328
II.	KAMU GÖREVLİLERİ İÇİN RESEN EMEKLİLİK VE YAŞ HADDİNDEN EMEKLİLİK	329
III.	İŞ SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ BAKIMINDAN YAŞ, EMEKLİLİK VE KIDEM.....	331
1.	YAŞIN İŞ SÖZLEŞMESİNİN KENDİLİĞİNDEN SONA ERME SEBEBİ OLUŞTURMAYACAĞI	331
2.	YAŞIN VE EMEKLİLİĞİN FESİH KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	334
a.	Genel Olarak.....	334
b.	Toplu İş Sözleşmesi ve İşyeri Yönetmeliklerindeki Yaş ve Emekliliğe ilişkin Kayıtlar.....	341
aa.	Yargıtay Kararlarının Gelişimi.....	341
bb.	Doktrindeki Görüşler	348
cc.	Görüşümüz.....	353
aaa.	Geçerli Fesih Sebebi Oluşturmayacağı	353
bbb.	Belirli Meslek Grupları için Mesleki Gereklilik Gerekçesiyle de Geçerli Fesih Sebebi Oluşturmayacağı	354

	ccc. Kayıtların Yorumlanması: Sosyal Seçim Ölçütü Olarak Yaş ve Emeklilik	355
	ddd. İş Güvencesi Kapsamı Dışındaki İş İlişkilerinde Kayıtların Yorumlanması	363
IV.	FESHE KARŞI KORUMANIN GENİŞLETİLMESİNDE YAŞ, KIDEM VE EMEKLİLİK.....	367
	1. GENEL OLARAK.....	367
	2. İŞVERENİN SÜRELİ FESİH HAKKININ SINIRLANDIRILMASINDA YAŞ, KIDEM VE EMEKLİLİK.....	369
	3. İHBAR SÜRESİNİN ARTIRILMASI VE YAŞ, İŞE GİRİŞ TARİHİ İLE KIDEMİN İŞLEVİ.....	372
	a. Genel Olarak	372
	b. İhbar Sürelerinde Kıdemin İşlevi	378
	c. İhbar Sürelerinde İşe Giriş Tarihinin İşlevi.....	380
	d. İhbar Sürelerinde Yaşın İşlevi.....	381
	4. İŞVERENİN HAKLI FESİH HAKKININ SINIRLANDIRILMASI BAĞLAMINDA YAŞ, KIDEM VE EMEKLİLİK.....	382
V.	İŞE BAŞLATMAMA TAZMİNATININ BELİRLENMESİNDE KIDEM, EMEKLİLİK VE FESİH SEBEBİ	386
	1. GENEL OLARAK.....	386
	2. İŞE BAŞLATMAMA TAZMİNATININ HESAPLANMASINDA KIDEM	390
	3. İŞE BAŞLATMAMA TAZMİNATININ HESAPLANMASINDA EMEKLİLİK	392
	4. İŞE BAŞLATMAMA TAZMİNATININ HESAPLANMASINDA FESİH SEBEBİ.....	404

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YAŞ AYIRIMCILIĞININ İSPATI VE
SONUÇLARI

§ 11. YAŞ AYIRIMCILIĞININ İSPATI	411
I. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA AYIRIMCILIĞIN İSPATININ GELİŞİMİ	411
II. TÜRK HUKUKUNDA AYIRIMCILIĞIN İSPATI.....	413
1. GENEL OLARAK.....	413
2. ÖZEL HUKUK YARGILAMASINDA AYIRIMCILIĞIN İSPATI.....	413
a. İş Kanunu m. 5/son Hükmünün Değerlendirilmesi	413
b. Doğrudan Ayırıcılığın İspatı.....	420
c. Dolaylı Ayırıcılığın İspatı.....	424
3. TİHEK'NİN BAŞVURU ÜZERİNE İHLAL İNCELEMELERİNDE AYIRIMCILIĞIN İSPATI.....	430
§ 12. YAŞ AYIRIMCILIĞININ SONUÇLARI.....	432
I. HUKUKİ YAPTIRIMLAR.....	432
1. AYIRIMCILIK TAZMİNATI	432
a. Genel Olarak.....	432
b. Hukuki Niteliği	434
c. Miktarı ve Hesaplanması.....	436
d. İşe Alımda Ayırıcılık Hâlinde Talep Edilip Edilemeyeceği Sorunu.....	440
e. Zamanaşımı ve Faiz	443
f. Diğer Tazminatlar ile İlişkisi	445
aa. Genel Olarak.....	445
bb. Sendikal Tazminat ile İlişkisi.....	445
cc. Kötüniyet Tazminatı ile İlişkisi.....	447
dd. İşe Başlatmama Tazminatı ile İlişkisi	454
2. YOKSUN BIRAKILAN HAKLAR.....	462

3. İŞVERENİN HAKLI SEBEBE DAYANMAYAN FESHİNİN YAPTIRIMLARI.....	467
a. Haklı Sebebe Dayanmayan Fesih ve Ayırmıcılık Yasağına Aykırı Fesih Kavramları	467
aa. Haklı Sebebe Dayanmayan Fesih	467
bb. Ayırmıcılık Yasağına Aykırı Fesih, Haklı Sebebe ve Geçerli Sebebe Dayanmayan Fesihdir.	468
b. Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Haklı Sebebe Dayanmayan Feshinin Sonuçları.....	469
c. Belirsiz Süreli İş Sözleşmelerinin Haklı Sebebe Dayanmayan Feshinin Sonuçları.....	473
aa. İhbar Tazminatı.....	473
bb. İşe İade Davası.....	476
cc. Kötüniyet Tazminatı.....	476
d. Haksız Fesih Tazminatı (TBK m. 438/III)	477
aa. Genel Olarak	477
bb. Miktarı ve Hesaplanması	481
cc. Eşit Davranma Borcuna Aykırılığın Yaptırımını Olarak Haksız Fesih Tazminatı ve Ayırmıcılık Tazminatı ile İlişkisi.....	483
aaa. Ayırmıcılık Yasağına Aykırı Fesihlerin Haksız Fesih Tazminatına Hükmedilmesini Gerektirdiği Hâller.....	483
bbb. Dar Anlamda Eşit Davranma Borcuna Aykırı Fesihlerin Yaptırımını Olarak Haksız Fesih Tazminatı	484
dd. Diğer Tazminatlar ile İlişkisi	485
aaa. Genel Olarak.....	485
bbb. Kötüniyet Tazminatı ile İlişkisi	485
ccc. Sendikal Tazminat ile İlişkisi	488
ddd. Manevi Tazminat ile İlişkisi	488
e. Kıdem Tazminatı.....	488
4. MADDİ VE MANEVİ TAZMİNAT	490

---

5. GEÇERSİZLİK	492
6. İŞÇİNİN ÇALIŞMAKTAN KAÇINMA HAKKI.....	496
7. İŞÇİNİN FESİH HAKKI.....	500
8. KİŞİLİK HAKKINI KORUYAN DAVALAR.....	501
II. İDARİ YAPTIRIMLAR.....	502
1. İŞ KANUNU KAPSAMINDA.....	502
2. TİHEKK KAPSAMINDA	503
a. Genel Olarak.....	503
b. TİHEK'ye Başvuru	504
c. TİHEKK Kapsamındaki İdari Yaptırımlar.....	509
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	511
KAYNAKÇA	523